

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

6. Temperies & fertilitas Sin.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

Leaotunæ provinciae, quam summè veracem apud me asseruo typis Sinenfibus excusam. Hæc murum exhibet è solo continenti ortum; & plus minus mare, semper tamen sectantem. Atque hætenus muri portentosum opus quod arcet ab Sinis Tartaros, & ab istorum incurfionibus, fines provinciarum quatuor sui obiectu securas præstat; seipsum autem ut vulgo scribitur, milite decies centeno milleno, ut autem refert ex fido quem legerat eorum elencho P. Ioannes Rodrigues diligentissimus rerum Sinenfium indagator, millibus circiter sexcentis octoginta tribus, qui numerus stipendio regio, accuratione tam sollicita retinetur, ut ei aut morte, aut missione causaria si quis desit vix in alterum diem supplendus locus differatur.

Porro illa terrarum vastitas quam illi tot gradus metiuntur quibus Sina diximus comprehendere, quam benigna, fortunataque sit, ab iis cum stupore describitur, qui & ipsi videre, & percursare non obiter. Soli amenitate, copia fructuum, cultura delitiis horto similem faciunt. Zonas tres integrè non implet, nec enim subit in torridam, nisi Cantonis & Quansij provinciarum extremis duobus extra tropicum projectis. Zonæ temperatæ partem dimidiam cætera obtinent, sic tamen ut commodis, Pechinum & Sciansium minimè careant earum regionum, quæ ad Septemtriones maximè accedunt. Illic enim est hyems acrior quam ferant gradus quadraginta polaris celsitatis. Ergo Nouembris iam medio concrefcent lacus & flumina seu valido frigore, seu conditione aequatum, in quas fortè solum aluminosos halitus inspirat; stringuntur vero ad vsque Martium gelu tam firmo, & solido ut currus, & equites commodè patiantur, sic benefica plagæ cuiuslibet participant Sinenfes discrimina, seclusa quarundam barbarie, & aliarum inerti mollitie. Ad situm quod attinet, nec iacet in planis vbique distenta regio, nec tota in montibus, licet suos singulæ Appenninos & Alpes provinciae habeant, sed pulchris circum arboribus sylvas, & ad omnem sculpturæ solertiam pretiosas; vulgaribus autem quæ ædificiis domorum & nauium sufficiat, nam vix nisi ex ligno ædificant; nec multo frequentia minori, habitantur in aqua naues quam in terra domus; tam vili utrobique materiæ pretio, ut quarta parte sumptuum non consent, qui necessarij forent in Europa. Montium tamen pars maxima, & præcipuè ferax, cultu subacta domestico optimatur, iugisque illorum in plana circum varia dirutis parantur ingentes segetibus campi; quæ vero planis inferioribus insurgunt decliuia, ut superiora suffulciant, ea quotidiani vsus oleribus omituntur qui ferè pauperum cibus est, quæ diligentia cultura acuit Sinarum ingenia ad deducendas ex editis aquas, dispensandasque machinis in fiticulosa, vel irrigatione interdum egentia, & procul incredibile voluptate tum illa montium virens scena, gradatim ab imo se efferens paulatimque in summo colligens; tum alia proceris arboribus & syluis densa, passimque cœnobii, & sacellis sparsa, vbi ascetæ seminudi vi-

6.
Temperies
& fertilitas
Sin.

tam trahunt voluntariis pœnis exercitam, & credeli ludibrio dæmonis dupliciter litant, dum hic gelu hiberno torquet infelices, illic igni æterno expectat eruciandos. Iam ut in plana descenditur, patent ea campis æqualiter diffusa tam vastis, ut vel inter duas Nanchini & Pechini regias ager sit centenis aliquot milliaribus continenter planus, ferax, & ne palmo quidem natura sterilis aut negligentia incultus. Egent enim Sinæ suo omni quantuscumque sit proventu ad infinitatem populi alendam, quamquam soli ea sit vbertas, ut sementem quotannis concipiat, & referat duplicem, quin & alicubi triplicem. Leucas P. Andreas Palmerius à lanceo Pechinum confecit; ducentas tam æquæ planitie ut si forent arte exæquata: virebant omnia tritico, in spicas & grana perducto, eratque tunc Maius mensis; abeunte Iulio cum rediret, omnia milio & leguminibus herbescebant, nec vero sætu hoc tam assiduo sterilefcit terra, nec emaciatur, gravidati potius videtur conceptu tam diuite, ut Prouinciam Sciantunensem (ne alias memorem) anni vnus faustitas decem annos alat, abundetque etiam in vicinos. Ac mirantur Sinæ cum audiunt, campum apud nos defatigari vno partu, & effectum reddi, esseque annuis ortis necessariò reparandum; præterquam quod suis agris, mediam partem laboris non tribuant quem nostris impendimus: Nempe scaturiunt vndique lapsus aquarum perennium fecundandi, qui subterraneis extrasi venis, soli mollitiem ac pinguedinem fouent: vnus ut alios taceam, mons Prouinciæ Huquanensis, lacus numerat quatuor & v ginti, limpidissima omnes aquæ, aut illic natos, aut inde ad montis radices collectos, nec vlla ferè Prouincia suis caret, iisque tam amplis ut etiam insulis habitentur. Surgunt porro aquarum capita vndequaque, riui, & flumina, conciliandæque agris omnibus vbertati, natura iudice, non minus æquo iure diuiduntur, quàm si arte humana forent vel recto arbitrio ditribitoris attributa: in promptu apud me est, Hydrographica illorum delineatio, à P. Michaële Ruggerio, qui primus è Societate in regno Sinarum sedem fixit, refertque admodum graphice venarum anatomen quæ tatum huiorem ministrant & quaqua versum funduntur ex truncis decumanis in angustiores, hæque rursus in exiliores decursu erratico propagantur. Ac sicubi sunt aquarum parciore natura, eas quamlibet è longinquo accersunt incolæ, non modo ad agros saginandos, com meatusque mercium; sed ad voluptarios quoque vsus. Gaudent enim Sinenses, piscinis, Eurippis, viuariis, suburbana sua, hortosque ornate, quibus amœnissimis delectantur, ad literarium secessum, & laxandos à curis animos. Verum hæc tanta fluminum copia nulli æquè conducit, ut commerciorum opportunitati. Nam cum extent dense reguo toto vrbes, & frequentissima ciuibus oppida, nusquam ferè defunt qui ea propiùs alluant fluij; & quibus illos negauit natura, industria contulit, horum autem ripas prætexunt arbores virore perpetuo, vmbraque nauigiis faciunt vltro citroque præteruentibus. Vetat tamen Lex vetus quinis illas ab

ora

7.
Lacus, & flumina
natiua & manu-
facta.